

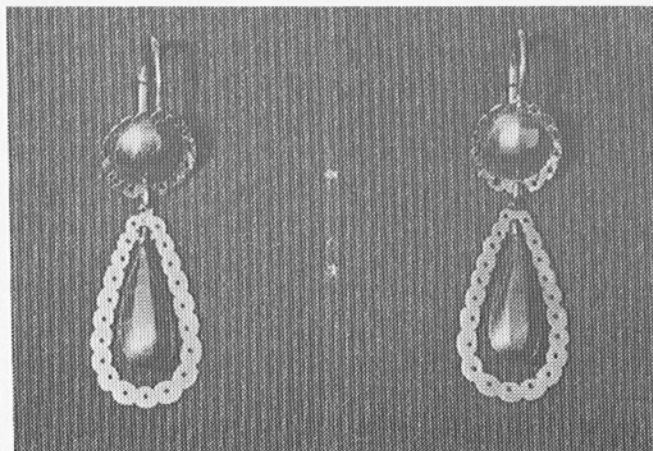
Historien om guldberlokkerne.

Af al Danmarks guld ejer vi noget af det bedste på Ringe museum! Denne åbenbart enfoldige påstand vil nok møde modsigelse eller overbærenhed hos sagkundskaben. Men af dette blads læsere ved de fleste, at det ikke er for meget sagt om guldørenringene under panserglasset i den jernbundne skibskiste med de 9 låse. Mange kender historien på forhånd og synes nok også, at den allerede har fået al den virak, den kan tilkomme. Der er imidlertid flere gode grunde til at bringe den frem i lyset igen netop nu.

For det første bør den naturligvis ikke unddrages de medborgere, der

som tilflyttere eller af andre undskyldelige grunde er uvidende om, hvilke klenodier vi vogter på.

For det andet er, som alle historisk sindede danskere vil vide, de tvende guldhorn, vor (iflg. Oehlenschläger) »evigt bortsvundne helligdom« blev genskabte og fra slutningen af 1979 udstillede på Nationalmuseet under tilbørlig opmærksomhed og presseomtale. Man kan så håbe på et bedre motiveret publikum her end det, man (om man skal tro Oehlenschläger) måtte tage til takke med på Kunstkammeret før 1802 (»Men de se kun guldets lue/ikke det ærværdigt høje/sætte det som pragt til

skue/før et mat nysgerrigt øje«).

Ved siden af de strålende nye horn i puren guld, mesterstykket fra hofjuveler Dragsteds værksted i Bredgade, er vore egne guldbærlokker indtil videre udstillede. Her er de da kommet til ære og værdighed, som de for øvrigt også var, på samme sted, for 3 år siden, da Nationalmuseet markerede 175-året for skændselsgerningen: tyveriet og omsmeltningen af guldhornene i 1802.

Da vi med nærværende skrift kun har tænkt os at bevæge os inden for den snævre kommunale horisont, bør vi afstå fra at blande os i de alment historiske aspekter af vore to berømteste stykker danefæ. Om fundene i Gallehus i 16- og 1700-årene, om deres data og tolkningen af deres anvendelse, indskrift og billedsprog m.v. kan man læse i mere og mindre lærde arkæologiske, kulturhistoriske og sprogvidenskabelige værker. Her vil vi tage udgangspunkt i deres endeligt, guldbærlokkernes tilblivelse, der hvor en pige fra Ringe ved et af skæbnens luner kom til at strejfe begivenheder af national, historisk rækkevidde. Det er hende, der er vort (lokalhistoriens) bindeled til disse begivenheder i den »store verden« i Kongens København.

Pigen, som hed Karen, var født 1770 i et af de få gamle huse, der stadig er tilbage i Ringe fra landsbyti-

den, nemlig det, som senere blev udlænge til overlægeboligen, nu kostskolens ejendom, Vestergade 21. Hendes far, Peder Hansen Hvid, var fæstehusmand under Boltinggård, selv barnefødt i Boltinggårds Skov, og pigen, han havde giftet sig med, var fra Kellerup. En stilfærdig almuefamilie, upåagtede småkårsfolk uden udbrydere, så langt vor viden rækker. Om Karens barndom og ungdomsår ved vi da heller intet, ud over hvad de sædvanlige offentlige papirer meddeler i korte glimt.

I en skudsmålsattest dateret Ringe præstegård d. 17. april 1789 bevidner pastor Lachendorph, at »Nærværende Pige Karen Pedersdatter, som er født og opdragen af smukke christelige Forældre her i Ringe Sogn, og som er et got og dydigt ungt Menneske, er forrige Aar her i Ringe bleven confirmeret i sin Daabes Naade. --- Guds Forsorg med megen Velsignelse følge hende i en sand Christendoms Udøvelse!«

Det er værd at minde om, at det smukke skudsmål er fra den tid (oplysningstiden), hvor »borgerdyderne« var i højsædet, hvor »Kongen bød --- at den frie Bonde skulde vord kiæk og oplyst, flittig og god, hæderlig Borger, lykkelig«. (Frihedsstøttens indskrift).

Den gode Karen kunne i øvrigt nok have de fromme ønsker og præstens velsignelse nødig, da hun sene-

Ejendommen Vestergade 21 (Peder Hvids hus) bag den tidligere overlægebolig, nu tilhørende Ringe Kostskole. Karen Nørregaard blev født her i 1770.

re brød op fra husmandshjemmet i Ringe og drog den lange vej til hovedstaden. Om dette skridt – usædvanligt for en fynsk bondepige på den tid – havde særlige årsager, ved vi ikke. Vi kender heller ikke det nøjagtige tidspunkt for hendes ankomst til byen. Først fra 1799 har vi efterretninger om hende igen. Klokkeren ved Trinitatis kirke attesterer, at »Pigen Karen Peders Datter, der tjener Høker P. Marcussen, comuncerede (var til alters) 3de Mai d. Aa--«.

Formentlig beredte hun sig ved denne lejlighed til sit bryllup, som fandt sted 14 dage efter (fortæller Trinita-

tis sogns kirkebog). Brudgommen var Mads Rasmussen Nørregaard, en 39-årig enkemand, »Borger og Spækhøker i Staden«, men i øvrigt – til beroligelse for bruden selv og hendes fynske familie – gårdmandssøn fra Lunde på Sydfyn.

Da de nygifte den 27. juni opretter et gensidigt testamente »af fælles Omhu for hinanden og paa det den af os længstlevende kan blive i Stand til at vedblive vor fælles Levevej«, underskrives det til vitterlighed af den høker Marcussen, som Karen tjente hos før brylluppet. Dette vidner jo om et gensidigt tillidsforhold

mellem husbond og tyende, og man kan tillige gætte på, at høkeren som »Kirsten Giftekniv« har skaffet sin kollega og mulige ven Mads Nørregaard en kone og medhjælp, han kunne være tjent med, og hende en betrygget fremtid som spækhøker-madam med eget hus og kræmmerbod i Lars Bjørnstræde, på hjørnet af Studiestræde, få minutters gang fra Frue Plads og nær op ad Nørrevold.

De to tilflyttere, børn af fynske hovbønder (begge måtte skrive under »med påholden pen«) var som købstadsfolk rykket et lille skridt op ad rangstigen, var blevet selvejere i enevældens klassedelte København inden for voldene. De efterladte papirer giver os indblik i spækhøkerparrets sociale status og omgangskreds. Husmandspigen fra Ringe færdedes nu blandt småhøkere og håndværkere, respektable og bjærgsomme folk med borgerskabsbrev fra rådstuen som bevis på deres agtværdighed. Snusfornuftig jævnhed og hæderlighed til alle sider! (på én udpræget uhæderlig undtagelse nær). Og spækhøkerparret i Lars Bjørnstræde var efter det foreliggende i deres rette element i dette småborgerskab. Det omtalte gensidige testamente vidner om den ordenssans, hvormed de tilrettelagde deres tilværelse, en egenskab de første med sig som arv fra det fynske.

Noget tyder på, at de også har været godtroende, som vi fynboer jo får skyld for at være. I det mindste forstod de ikke at se en vis logerende an, ham som er den egentlige hovedperson i denne beretning. Det var der dog mange andre end spækhøkerens, der heller ikke gjorde. Hvis den pågældende ikke havde haft så let ved at føre sine medmennesker bag lyset, havde vi i dag ikke haft guldberberlokkerne på Ringe museum. Til gengæld havde hele nationen haft guldhornene, de rigtige og oprindelige!

Det er guldsmeden Niels Heidenreich, der her er tale om, et ulyksaligt, men ikke uinteressant navn i dansk kriminalhistorie. Med vor egen tids forståelse for »sociale tabere« skulle der være en ekstra grund til at interessere sig for hans baggrund. Som degnesøn fra Midtjylland kan han vel ikke siges at være født ind på skråplanet. I Føulum ved Tjele tilbragte Heidenreich en del af sin barndom i netop den degnebolig, som Blicher har foeviget i »En landsbydegns dagbog«. De virkelige begivenheder i Heidenreichs liv blev i sig selv så skæbnesvangre og omtumlede, at de kunne have givet digterpræsten stof til en novelle. Da han var 10 år, begyndte ulykkerne at udvikle sig: Moderen gik hjemmefra og strejfede om med »Chresten Dragon«, imens den drikfældige fader

fulgte sin egen kurs »i hundene«, blev afskediget for pligtforsømmelse og slog sig på tiggerstaven. En tid flakkede Niels og hans søstre om med moderen, og medfødte anlæg for vidtløftighed må have fået rig næring i de år. En overgang tjente drengen bønder, 15 år gammel var han skoleholder (!), senere i tjeneste hos »hoffet i Horsens« (medlemmer af den russiske zarfamilie i eksil), før han som 20-årig blev optaget i latinskolen sammesteds. Forudsætninger herfor havde han skaffet sig ved selvstudier, til dels i tysksprogede lærebøger i matematik, herunder 6 bøger af Euclid! Han var nemlig iflg. senere vidneudsagn »en vil Krabat, men med et meget lyst Hoved ---, skrev og regnede ualmindelig godt, samt havde et afgjort Talent for at efterligne Andres Skrift«. Dette sidste anlæg var, som det skulle vise sig, en farlig fristelse for en svag sjæl, og nød bryder som bekendt alle love.

Den begavede latinskoledreng måtte overtage faderens forpligtelser som familieforsørger, og kreditorerne trængte sig på. I begyndelsen forsøgte han at ride stormen af ved at »informere fornemme Folks Børn i Mathematik«, men netop som den afsluttende eksamen var i sigte, måtte han give op og afskrive enhver tanke om den uddannelse, som hans evner berettigede ham til. Ingen kan i dag være i tvivl om, at samfundet i

dette tilfælde ved sine egne urimeligheder skaffede sig en forbryder på halsen. Guldhornene blev tilfældigvis – i sidste ende – prisen for denne tragedie.

Fra nu af valgte Niels Heidenreich i stigende grad desperate løsninger. Ved at sælge ud af det sparsomme bo skaffede familien sig råd til at rejse til København. Kreditorerne kunne de dog ikke ryste af sig, men den fingersnilde mand fandt ud af at lave pengene (bancosedlerne) selv. Det lykkedes for en tid, men da han blev afsløret, var han hjemfalden til dødsstraf. I juni 1789 dømtes Niels Heidenreich fra »ære, liv og gods«. I retten forklarede han, at »den yderste Trang og Armod, hvori ei allene han selv, men ogsaa hans gamle hielpelese Moder og uforsørgede Søster befandt sig, havde drevet ham til at begaae denne Forbrydelse«. Udfaldet blev, at han »benaadedes paa Livet«, men skulle hensættes i tugthuset på livstid. At denne »livstid« yderligere begrænsedes til 8 år, havde Heidenreich atter sin særlige begavelse at takke for. Han nød den gunst at blive lærer for sine medfanger, opførte sig i det hele som en mønsterfange og skaffede sig fængselsdirektørens bevågenhed, således at denne hjalp ham til hans (betingede) løsladelse i september 1797. Og hvad mere var: mindre end en måned efter havde han kongelig bevilling på

at ernære sig ved urmager- og guldmedefaget. Skønt ufaglært fik han borgerbrev som frimester i disse håndteringer og opnåede et lån på 600 rdl. til etablering af eget værksted.

At resocialiseringen ikke lykkedes i det lange løb, må vel så i denne omgang i højere grad regnes Heidenreich selv til last. Chancen kom nok for sent. Påvirkningen fra tugthuset var svær at blive kvit, og bedre blev det ikke af, at han giftede sig med et bekendtskab fra straffeanstalten, hvortil »fruentimmeret« for øvrigt vendte tilbage for at ende sine dage der, efter at ægtemanden selv var kommet bag lås og slå på ny. Hvorom alting var: hans forsørgerpligter, nu over for 3 kvinder, bragte atter hans økonomi i uføre. Der krævedes utraditionelle løsninger, og sådanne var manden jo uheldigvis efterhånden blevet ferm til at finde!

Imidlertid var parret flyttet ind i en lille lejlighed på 1. salen i Lars Bjørnstræde (18). Her knyttes da trådene mellem det respektable fynske spækhøkerpar, der vandrede ad fornuftens jævne vej, og den opvakte, men karaktersvage jyske degnesøn med det urolige blod og charlatan-naturen. Karen og Mads lod sig besnære af hans charme, intetanende om den belevne guldsmeds kriminelle fortid.

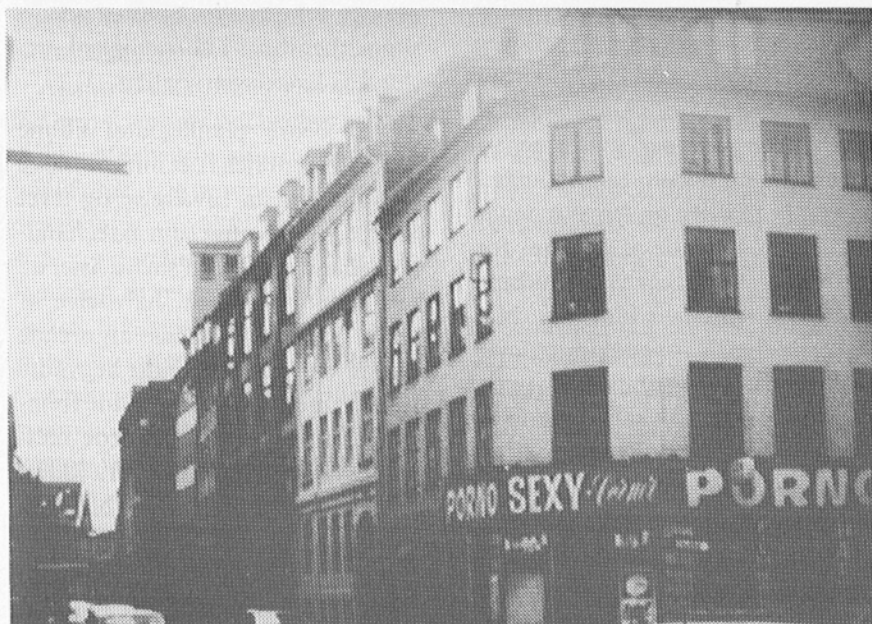
Under den 17. april 1802 kan man i

Vor Frue sogns kirkebog læse flg. lakoniske oplysning: »Høker Mads Rasmussen, 42 år gammel fra Studiestræde 105 begravet paa Frue Kirkegaard«. En familieoverlevering går ud på, at Mads selv på sit dødsleje, som den fornuftige høker han var, havde rådet sin kone om, hvem hun burde vælge som hans efterfølger i forretning og ægteseng og som forsørger for deres lille datter Ane Margrethe, nemlig »brændevinskarlen« Lars Nielsen Trilde, en solid jyd med forudsætninger for at føre bedriften videre. Brylluppet stod, før året var omme, men inden det kom så vidt, skulle der, som loven foreskrev, slutes »samfrændeskifte« mellem mor og datter. Det dokument, der den 2. oktober udfærdigedes i Overformynderiet, er underskrevet og forseglet af tre vitterlighedsvidner, heriblandt »N. Heidenreich, Uhrmager«, den fordum dødsdømte og nu gerningsmanden til guldhornstyveriet 5 måneder tidligere. Som ven af huset stillede han beredvilligt sit gode navn som »velagtet borger i staden« til rådighed. Den troskyldige spækhøkerenke havde heller ikke, ligeså lidt som nogen anden, anet uråd, da han engang i løbet af sommeren havde trøstet hende i hendes enkestand med en gave: det smukke sæt guldbærlokker, eget arbejde, som er genstanden for denne beretning.

På baggrund af den udførlige tilståelse, Heidenreich aflagde til Københavns politi efter sin pågribelse d. 27. april 1803, er vi imidlertid velorienterede om hele handlingsforløbet. Som flittig biblioteksgæst (han vedligeholdte sin gamle lidenskab for matematikken) havde han haft sin gang i den bygning, som nu huser Rigsarkivet ved Christiansborg, men dengang var delt mellem Det kgl. Bibliotek og Det kgl. Kunstkammer (forgængeren for Nationalmuseet). Her, i antikvitetskammeret på 1. sal, var de to prægtige horn udstillede – sammen med andet danefæ, ægyptiske mumier, udstoppede dyr og alskens rariteter af vekslende lodighed, deriblandt rene »spøg og skæmt«-påfund til primitiv underholdning, som det beskrives i øjenvidneberetninger fra samme tid. Heidenreich kunne som alle museets gæster ikke blot se, men røre ved og »prøve« klenodierne. I den henseende har et museumsbesøg dengang været en ulig mere spændende affære end nu til dags. Desværre appellerede disse oplevelser ikke så meget til kulturhistorisk interesse som til »guldfeber« og en farlig professionel nysgerrighed hos den nuværende håndværker og forhenværende kriminelle. Han havde ikke kunnet modstå fristelsen til lejlighedsvis at afprøve dørlåsene med sin gadedørsnøgle fra madam Nørregaards hus.

Ved hjælp af denne og et par ekstra falske (hjemmelavede) åbnede alle døre sig uhindret for den behændige tyv – gennem bibliotekets læsesal til Kunstkammerets »allerhelligste«, hvor de gyldne horn lå, ubevogtede nu efter lukketid, og bød sig til, fristende over evne, i deres glasmontre. Et enkelt slag mod en rude var alt, hvad der behøvedes, derefter kunne han uantastet begive sig ad de stille gader i forårsnatten – det var den 4. maj 1802 – med guldhornene under frakken og et par guldkæder og armbånd, som røg med i farten – hjem til lejligheden i Lars Bjørnstræde, hvor nerverne kunne falde lidt til ro. Politirapporten giver indtryk af, at tyven selv var lettere rystet over, at det hele gik så nemt. Sløseriet i omgangen med vore uerstattelige nationale klenodier synes at have været grænseløst.

Det næste, der skete, var ødelæggelsens vederstyggelighed. Intet tyder på, at Heidenreich har ladet sig opholde af skrupler, nu da han var nået så vidt. Skyndsomst tog han fat på omsmeltningen. Den rige billedudsmykning (»mystisk helligdom omsvæver/ deres gamle tegn og mærker«), runeindskriften, som mesteren havde signeret sit værk med 1400 år tidligere, alt forsvandt stykkevis og uigenkaldeligt i diglen i køkkenet på 1. sal i Karen Nørregaards hus, uden at den ærlige kone fattede

Hjørneejendommen Studiestræde – Lars Bjørnstræde, Karen Nørregaards hjem og gerningsstedet for guldhornsforbrydelsen i 1802.

Det hårdt hjemsøgte gamle hus, der overlevede Københavns bombardement, har måttet »følge med tiden«. Midt i 70'erne var der pornoshop i den tidligere hørkræmmerbutik.

mistanke om, hvad der gik i svang inden for hendes egne vægge. 7 ½ kg. råmetal var, hvad der nu var tilbage. Men til gengæld af reneste karat, skulle man tro, og det var vel også hvad tyven forventede. Det viste sig imidlertid, iflg. Heidenreichs egen redegørelse til politiet, at den indre del af begge horn var af »semi d'or« (den belæste tyvs eget udtryk), halvt guld, halvt sølv, altså 12 karats, hvorimod de brede, koniske ringe, hvoraf de ydre horn bestod, var af næsten purt guld (23 ⅓ karat).

Af denne dyng guld er der (formentlig) kun de 10 g tilbage, som vi nu våger over på Ringe Museum: guldberberlokkerne. Hvad blev der da af resten? For Heidenreich drejede det sig om at gøre rask forretning for endelig at blive gælden kvit og få sul på bordet. Han fik det lyse indfald, at dette kunne klares nemmest og med mindst mulig risiko for afsløring, hvis han – ud over enkelte smykker – lavede »pagode-mønter« af den type, der anvendtes i vor indiske koloni Trankebar. De var tilpas

grove i præget og enkle at fremstille. Så nu startede en formelig serieproduktion på den travle falskmøntners køkkenbord, efterhånden som de ituklippede stumper guldhorn var gået igennem diglen. Ialt 800 nåede han at få færdige og for størstepartens vedkommende at afsætte, fortrinsvis til københavnske guldsmedestre, som han bluffedede, bl.a. ved at udgive sig for en skipper, nylig hjemvendt fra Ostindien. I øvrigt skal den flinke, selskabeligt anlagte tyv have været rundhåndet med sin overflod af guld i det års tid, herligheden varede. De smukke ørenringe til hans værtinde, madam Nørregaard, er et eksempel herpå. Man tør gætte på, at de var tænkt som tak for gentagen langmodighed med huslejen. En dårlig husholder var han under alle livets vilkår. Harmen over tabet af guldhornene bliver om muligt større, når man konstaterer, hvor jammerligt tyvens udbytte egentlig var: ca. 1200 rdl., hvoraf næsten $\frac{2}{3}$ til huslejerestance, indløsning af pantsatte ejendele m.v. – til at læge sårene efter den tidligere fattigmandstilværelse. Et beskedent overskud gik til udbetaling på et hus i Klareboderne, men til en »forgylt« og sorgløs tilværelse rakte Danmarks største guldskat altså langt fra, sådan som den blev forvaltet i de hænder, den var faldet i – heller ikke til stort anlagte udskejelser som

»konge for en dag«. Skatten ødedes simpelthen bort i al smålighed, opslugtes i hverdagstrivialitet.

Med bedre planlægning kunne Niels Heidenreich i det mindste have konsolideret sin tilværelse og levet jævnt og ubekymret som agtet håndværksmester resten af sin tid, især da han endnu havde ca. halvdelen af guldet i reserve. Hans afgørende fejltrin var, at han til sidst begyndte at fuske med »gehalten« i sine frembringelser, idet han blandede messing i guld-sølvlegeringen fra inderhornene, da denne var for bleg. En årvågen guldsmed fattede omsider mistanke. Byens førende guldsmed, tidligere oldermænd Andreas Holm blev taget med på råd, og han var åbenbart den eneste, der kendte Heidenreichs fortid.

Så fulgte afhøringerne hos politiet, og efter 3 døgn's uafbrudt forhør faldt tilståelsen den 29. april 1803. Kommet så vidt viste den tidligere mønsterfange sig igen fra sin flinkeste side, meddelsom og samarbejdsvillig, hvilket næppe heller kom ham til skade. Til lettelse for øvrigheden kunne man henvise til, at livsfangen kun var blevet betinget (prøve)løsladt i 1797. Da denne tillid nu til gavns var blevet brudt, kunne han genindsættes uden retssag – hvorved man forskånede kongehus og offentlighed for ærgrelser ved blotlæg-

gelse af de herskende tilstande på det ærværdige Kunstkammer!

Altså rykkede Niels Heidenreich ind igen i de vante omgivelser i tugt-, rasp- og forbedringshuset efter knap 6 år i frihed – og genoptog rollen som den muntre, opvakte fyr, der underviste og dominerede »rakket« – og fandt sig til rette i en på sin vis beskyttet tilværelse med beskedne opgaver og usædvanlige privilegier, nærmest som en standsperson i tugthuset med eget værksted samt blomster og fugle til forskønnelse af sin celle og bøger til selvstudier og til at gøre sig interessant med. Et ejendommeligt og atypisk tilfælde i en tid, hvor »stokhusslaver« i jern endnu var et led i det københavnske bybillede, og hvor »pinligt forhør« og brændemærkning for tyveri endnu var i brug i det selvsamme tugthus på Christianshavn (omtrent der, hvor nu »Christinia« ligger). Efter 37 års indespærring blev han omsider løsladt, 79 år gammel, i 1840 for at tilbringe de sidste 4 år af sit liv som fattiglem på Ladegården.

Da var de sidste spor af guldhorn – på én undtagelse nær – forlængst udslettet i smeltediglerne på »Mønten«, hvor guld var blevet en mangelvare ved statsbankerotten 1813. Afstøbninger havde der været, men »borte havde taget dem«. 1 sæt kan måske findes på havets bund ud for Korsika, hvor de havnede ved et

skibsforslis, på vej til en samler i Rom.

Men tilbage til »undtagelsen«: Karen Nørregaards guldberlokker, det eneste vi har tilbage af den fordums herlighed (hvis man ser bort fra den ikke uanselige erstatning, som kom litteraturen til gode, da ånden kom over den unge Adam Oehlenschläger, der digtede om guderne, som »gav og tog tilbage«, samt dig med at Heidenreich ganske prosaisk sad og flænsede i de sakrale horn få minutters gang derfra). Spækhøkermadammen fra Ringe skulle have afleveret sine smykker til Københavns politi, men gjorde det til alt held ikke trods sit ellers udadledige levned. I 1802 var hun blevet gift med sin høker nr. 2. De fik 3 børn sammen og delte det daglige slid med spegesild og øl og brændevin i kramboden. Livet gik sin vante gang bag voldene, men store begivenheder rykkede faretruende nærmere. Da »engelskmanden« bombarderede København, 3 døgn i træk i september 1807, lå kvarteret ved Frue Kirke i centrum af farezonen. En brandbombe slog ned i spækhøkerens hus, og Karen blev enke for anden gang. En tid forsøgte hun at bjærge sig igennem de urolige tider i hovedstaden, men den 6. august 1810 udstedtes et rejsepas, hvor »Politimesteren i den kgl. Residents-Stad København gjør vitterligt, at Borger og

Spækhøker Lars Trildes Enke Karen Pedersdatter med Børn agter at reise herfra Staden til Søes til Faaborg«.

Turen gik videre til hjemsognet Ringe (hendes forældre levede endnu), hvor den nu 40-årige Karen slog sig ned i Brangstrup (Nørrevangsvej) med sine 4 børn og de synlige minder fra hendes stundom ganske bevægede 15 år i København. Der er nok blevet meget stille omkring hende. Hun havde 43 år tilbage af sit liv – i Brangstrup.

Dog nåede hun at få krig og ulykke ind på livet endnu engang, da hendes barnebarn, Ane-Margrethes søn Mads Voldstrup, vor lokale helt i 3-årskrigen, faldt ved Eckernförde 1848. Men det er en anden, også temmelig lang historie.

Guldberlokkerne gik i arv i familien, indtil Karens oldebarn, gårdejer Anders Chr. Andersen, Voldstrup i 1961 overdrog dem til Ringe museum sammen med en betragtelig testamentarisk gave, heriblandt mange værdifulde ting fra det københavnske afsnit af slægtshistorien.

Tidligere havde vi kun den flygtige familieoverlevering at fæste vor lid til, når vi fortalte museumsgæster om ørenringenes usædvanlige oprindelse. Beviser (eller indicier) fik vi først, da Nationalmuseet gav os dem i hænde i 1974. Det skete i forbindelse med de omfattende forstudier til de nye guldhornsefterligninger, om-

talt i indledningen. Kgl. hofjuveler Ove Dragsted, som var ansvarlig for dette, vor tids mest avancerede stykke guldsmedearbejde, udbad sig på rigsantikvarens vegne ørenringene til låns, for at deres lødighed kunne blive undersøgt af statsguardeinen, øverste autoritet i spørgsmål vedr. ædelmetaller. (Måske var det en artikel i »Skalk«, 1970, der havde hendt sagkundskabens opmærksomhed på, hvad vi lå inde med i Ringe).

Spændingen udløstes, da vi fik klenodierne tilbage pr. kurer. Kuren var rigsantikvaren selv, professor P.V. Glob, der meddelte os udfaldet af undersøgelsen, som også fremgik af en omfattende rapport. Vore egne forventninger blev overbevisende indfrie: Dette er den sidste (hidtil kendte) rest af Danmarks uerstattelige guldskat og berømteste oldtidsfund, ad mærkelige veje havnet på Ringe museum – hvor de præsenteres i en jernbunden skibskiste, som den senere admiral de Falsen til Søbysøgård førte med sig til søs i Napoleonskrigene.

Hofjuveler Dragsted oplyser, at »berlokkerne« (af det franske ord »breloque« = vedhæng) som smykker betragtet er af en type, der i en kostbarere udgave (med ædelstene) anvendtes af adelens og det rige borgerskabs damer i nyklassicismens tid op under 1800. Forenklede efterligninger fremkom, da jævne folk

som høkermadammen Karen Nørregaard tog moden op.

Men et par nok så dekorative ørenringe ville jo i sig selv kun have begrænset interesse – som antikviteter – dersom man ikke kendte deres baggrund. Nu ligger de her som en påmindelse om alt det – skæbner og begivenheder – som jeg har forsøgt at

udrede sammenhængen i. Og så kan en nok så lille ting jo fortjene at blive udstillet og blive set – som den ært, H.C. Andersens prinsesse ikke kunne sove på, og som med adresse til guldhornstysteriet »kom på Kunst-kammeret. Der er den endnu at se, dersom ingen har taget den«.

J.E.P.

Litteraturliste.

E.C. Werlauff: Erindringer om Guldhornstysteriet. 1858.

Bo Bramsen: En københavnsk sølvsmed 1735-1812.

Cedergreen Bech: Københavns historie gennem 800 år. 1967.
Skalk, 1968, 3.

Utrykte kilder:

Uddrag af Københavns politirets forhørsprotokol, 1803, pag. 678 ff. (fotokopi, foræret af hofjuveler Dragsted).

Ove Dragsted: Rapport IV til Nationalmuseet, 1973 (vedr. guldbærlokkerne).

Kirkebøger for Ringe, Trinitatis og Vor Frue sogne (Landsarkiverne for Fyn og Sjælland).

Folketællingsliste, København 1801 (Rigsarkivet)

Københavns borgerskabsprotokol (Stadsarkivet, Københavns rådhus).

Diverse dokumenter fra gdr. Anders Chr. Andersens privatarkiv (Ringe museum).